

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre . . . . . 10 ft — kr.
Félévre . . . . . " 50 "
Nagyedőre . . . . . " 100 "
Egy órára . . . . . " 10 "
Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **BARTHA MÓR.**
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díj:

Hat hónapra postát sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű, többesr
hirdetéseik alk. szerint jutányos áron vétetnek fel. Bélyegdíj min-
den külön beiktatásért 80 kr.

A tegnapi gyásznapi.

Az aradi tizenhárom Golgothája körül tegnap egy gyászba borult nemzet ünnepelt.

A nagy idők roskadozó hősei leborultak még egyszer a vértanuk sirjára, hogy példát adjanak a gyászban is, ők, kiknek bajtársaikat itt fojtották meg az örült pribékek, egyenruhás zsoldosok.

Ott ünnepelt a nemzet, de a gyászszolozsma az ország legkisebb falujában is zengett . . .

Porladó apostolaink érezték-e a siratokra hulló könnyecseppek égetését . . .

Vagy tán jobban éget az a gyalázat, hogy titeket még most sem sirathattunk úgy meg, a hogy megérdemeltétek? . . . Nem, mert gyáva szolgák a mi vezéreink. Gyáva szolgák, a hiperlojalitás szolgái, kik félnek a Ti emléketek ellenségeitől . . .

Óh, nyugodjatok még, nyugodjatok. Mi emlékezni fogunk reátok s felidézünk a sirból benneteket, ha majd az elsőnél becsületesebb félszázad a ti harczotok folytatására hiv.

*

Hála és dicséret a debreczeni főiskola ifjúságának! . . .

Ha lelkesedését, lángját, önzetlen hazafiaságát mérlegbe nem veti, nem lett volna a tegnapi ünnep Debreczenhez méltó.

Igy az volt: impozáns és megható.

Mintha az ő szívöknek lángja belopódzott volna a hallgatók ezreinek szívében: kigyultak az arczok s tűz égett a szemekben.

Egy-egy szép beszéd után, egy-egy szívet találó szó után könnybe borult szemekkel nem láttuk, csak a t i z e n h á r o m szent alakját, szellemképeit, semmi egyebet . . .

Azt sem, hogy a főutcának nagyon sok háza lobogók nélkül, kopáran nézett az égre, olyan kopáran, mint a milyen üres gazdáknak szíve lehet . . .

*

Ünnepély a főiskolában.

Két órákor már óriási embertömeg lepte el a kollégium udvarát, mely ünnepelni jött az ifjúsággal. Egymás után vonultak be a meghívott egyesületek, testületek. Ott volt az 1848—9-es honvéd egyesület B a l o g h Imre nyug. kir. táblai bíró vezetése alatt. A függetlenségi párt K e r t é s z János vezetése alatt. A városi tanácsot O l á h Károly és R o n c s i k Lajos tanácsnokok képviselték. Ott volt azonkívül számos meghívott egyesület. 2 órákor a főiskolai kántus szép gyász dalt énekelt M á c s a y Sándor kitűnő vezetése mellett. Ezután S i p o s Béla a Magyar Irodalmi Társulat elnöke tartott hatásos meg-

nyitó beszédet. Beszédében büszkén hivatkozott az ifjúságra, melynek fogékony szíve jó talaj a nemes eszmék terjesztésére.

Beszédét a következőképen fejezte be:
Tiszte t közönség: A mi kegyeletes gyász ünnepünk ép az emlékezésnek ad impozáns kifejezést.

Leborulunk félszázadán mártir halálunknak s kérjük a mindenbőt, hogy egbe szált nemes lelküket küldje le ma hozzánk, hogy megihlessenek bennünket, tegyék munkássá hazaszeregetünket, erőssé akaratomkat, hogy miként ők, ha kell mi is megtudjunk tagadni boldogságot, szerencsét a drága hazáért.

Abban a reményben, hogy a reájok való emlékezés, a dicső 13 szellem alakja megfogja ihletni szíveinket, munkássá teszi hazaszeregetünket, erőssé akaratomkat, azon reményben hogy az ő dicső példájukon felbuzdulva százszorososan fogjuk szeretni ezt a drága magyar hazát, mai gyászünnepeket ezennel megnyitom. (Éljenzés.)

Majd Kun Béla joghallgató tartott beszédet.

Méltatta ama gyásznapot, mely nap történetének iszonyát takargatói, mentegetni kislelkűség. Gyilkosságot feledni egy valaki tudott: Jezus Krisztus. Ő Isten volt, mi emberek vagyunk, hát emberi mértékkel mérjük s ha mar-már felednénk, arra valók az október 6-iki gyászünnepek, hogy megerősödjünk abban a gyűlölni is tudó fajdalomban, mit kienegszelni nem lehet, mely mindaddig élni köteles, míg a nemzet szíve dobogni tud. A szép beszéd óriási hatást keltett.

Szombathy István hittanhallgató saját alkalmi odájával illette meg a szíveket.

A Hymnusz után, melyet az összes dalárdákkal együtt énekelt a nagyközönség is, ünnepélyes rendben történt az evonulás a város haza elé.

A főpiacon.

A főiskolai énekar gyászdala után az emelvényen Boross Lajos joghallgató jelent meg. Nagy embertömeg lepte el a főutcát a városházától a másik oldalig s áhitattal hallgatta a szép beszédet a fiatal jogász hírlapíró ajkairól. Ostorozta a közönyt, mely a magyar ember szívét századok óta fogva tartja s mely kiől minden lelkesedést ifjak és öregek keblében egyaránt. Történelmünk tanúsága szerint ellenségek öveznek, melyek között magunkat fentartani csak éber nemzeti érzéssel hazánk odaadó szeretetével lehetünk képesek. Ennek táplálására szolgál az emlékezés. Emlékezzünk 1849 okt. 6-ára s eme nap tévelygő szereplőire s ne tespedjünk a jelen nyugalomban, hanem éber szemekkel tekintsünk a jövőre, mely így csupán csak jobb lehet.

Boross beszédét mindvégig érdeklődéssel hallgatták s éppen, mint a többi közreműködőt, őt is rokonszenves óvációban részesítette a közönség.

Kun Zoltán hittanhallgató Rác Lajos joghallgató szép versét szavalta el érczes hangon, kitűnő előadási képességgel.

Vezetői az összes dalárdák a Szózatot énekeltek.

Az állami főreáliskolában az ifjúsági önképző kör rendezett sikerült ünnepet az aradi gyásznapi ötvenedik évfordulóján. Az ünnepet, melyen megjelent a tanári kar teljes számmal és az egész tanuló ifjúság, — Kardos Albert vezető tanár nyitotta meg: Lukács József VIII o. t. szép emlék beszédet melyben a a vértanuk emlékét dicsőítette. Az

ünnep mély hatásához nagyban hozzájárultak Dimák Géza és Bisothka J. VII. o. tanulók alkalmi szavatai, valamint azon zene- és énekszámok, a melyeket a Zimmermann Gyula tanár vezetése alatt álló ifjúsági zene és énekar adott elő.

A testületek.

A debreczeni kereskedő ifjak önképző egyesülete az aradi tizenhárom vértanú szomorú emlékű halálának 50 éves évfordulója alkalmából tegnap este fél 9 órákor az egyesület helyiségében gyászünnepeket tartott a következő műsorral: «Két zene» Neu F.-től, Schön Arthur. 2. Alkalmi felolvasás, «Szabadságharcz történelmi részlet», Stern Bertalan. 3. «Szavaltat.» Előre. Tóth Kálmán-tól, Sexty Emil.

Az iparos ifjúság önképző egyesülete megtartotta október 6-ikat. A gyászünnepeket helyszűke miatt nem az egyleti, hanem az ipartestület tanácskozó termében tartották meg a következő programmal. «Szózat,» énekelte az ifjúsági dalkör. «Október 6.,» Irta: Palágyi L., szavalt: Madarász Gyula. «Emlékbeszéd,» tartotta: dr. Kőrösy Kálmán. «Október 6.,» írta: Illyés B., szavalt: Rozsássy László. «Himnusz,» énekelte: a dalkör.

Aradon.

Arad, okt. 6.

Gyönyörű nap virradt Arad városára. Az ég derült volt s a nap beragyogta a vértanuk ünnepét. A házak gyászos fekete díszben pompáztak, nem volt épület lobogó nélkül. Számos üzletet és épületet gazdag drapériával vontak be. Az üzletek zárva voltak s a nép nagy tömegekben lepte el a Fő-utcát és a Szabadságtér. A vendégek és küldöttségek reggel kilencz órákor a városház elé mentek, a hol a tűzoltók, polgárok és hivatalos szolgák kordont. Fél kilencz után megindult a menet, melynek élén nyolcz gyászkürtös régi magyar kesergőt fujt. Utánuk haladt a képviselőház küldöttsége, melynek koruzóját három hajdu vitte, a képviselők részben fekete díszmagyarban, részben szalonkabátban jelentek meg az ünnepre. Majd az öreg honvédek következtek, a kik két zászló alatt haladtak. A két lobogó egyike a halálfejes légió zászlaja volt. A honvédek után következett a többi küldöttség, mely az ország minden részéből sereglett Aradra.

A menet a minoriták templománál állapodott meg s egy része a templomba vonult. Az istentisztelet méltóságos komolysággal folyt le.

Kilencz órákor a szabadságtérre érkezett az ünnepi menet. Pompás virágkoszorúkkal volt elfűdve a vértanuk hatalmas szobra. A szobor mellé négy fekete oszlopot állítottak föl s ezeken fátyla égett, a melynek füstje ellepte a tért. Magát a nagy térséget magas gyászoszlopok térsége fogta körül és aljukon fekete szövet zárta be a térséget. A házak, a melyek az ünnep középpontjára tekintettek, a város minden házai közül a legdíszesebbek voltak. Az ablakokban fekete öltözött urak és asszonyok és fehérbe öltözött leányok tekintettek ki. Csakhamar a térre érkeztek a küldöttségek; köztük elsőnek érkezett a temesvári diákok küldöttségei, a mely reggel különvontan jött Aradra. Csakhamar hatalmas tömeg lepte el a térséget.

Az ünnepet a Himnusz éneke nyitotta meg. Utána Pethes Imre, az aradi színház

tagja lépett az em-lvényre és messzehangzó érczes hangon elszavalta Jókai Mór versét. Ezután Csécsi Imre református lelkész mondott beszédet a vértanuk emlékéiről, melyet egész terjedelmében itt közlünk:

Emlékbeszéd

tartotta Csécsi Imre az aradi vértanuk halálának 50-ik évfordulóján.

Arad, 1899. évi október 6.

Az emlékezésnek szentebb fájdalma már nem lehet, mint az, mely a legnagyobb hősök emléksobrához vezérelte most lépteinket. Ez a szent fájdalom, még ha elfelejtünk is olykor az élet vászarjában, eszünkbe juttatja, hogy magyarok vagyunk, magyarok, kik majdnem négyszáz hosszú esztendőn át vívjuk már az élet-halálharcot, mert nem akarjuk elveszteni féltett örökségünket, e hazát, mit Árpád népeket hódító hősei szereztek a minden idők magyar nemzetének. És ha népeink elbuknak a hazavédő, irítozatos küzdelemben, ha a honfiak lelkét a kishitűség csüggesztő érzete szállja meg, fájó emlék forró könnyecskéjei záporozzák orcáinkat, mert arra gondolunk, hogy az elmúlt idők térségein arvaságban, egymagában állott a magyar mindig s ez a fájó emlék mellett egy feünkölt büszkeség lángja is feltör szemeinkből orcáinkra! Hogynem mikor még legnagyobb ellenségünk sem tagadhatja el, hogy a mult keserves küzdelemben hatalmas, egészen soha le nem verhető erővel birkózott a magyar, habár százfelől szorongaták is ellenségei. És ha ez így volt a multban, — akkor így lesz a jövőben is. Harczra vagyunk teremtve, az igaz, de abban a harczban megállunk mi az időknek végeztéig.

A nemzet, mely régen Ázsia csordájának pusztításait kiheverte s a mohácsi keserű tanulság után másfél százados koporsójából elővonszolta halálra kintzett életét, a nemzet mely saját meghasonlónak rettentő atkai után a mult század fegyvertelen fortelyos nyomorításait is csodamódra elszenvedte s nem dőlt a fenyegető enyészet almába, a nemzet, melyből ezeltől félszázaddal, a legérezhetőbb jogtalansággal csutot üttek, a szabadság szent ügyere dicsőséget sugárzó hősei hóhérok fojtották halálba s ma mégis szá-

molni kell vele a művelt és nagy nemzetek versenyében az a nemzet életre van elhíva az istenségtől, habár az élet nem áll egyébből, mint egymást felváltó dicsőséges harcokból s megdicsőséges szenvedésből. És ne feledjük el, hogy ha így ismerjük rendeltetésünket a népek életének óriási változásaiban: akkor ez a megismerés fokozza erőnket, kiharításunk nemességét megacélozza s a megtartó reményt nem veszítjük el még a rank vereső c-apasokban sem mint nem vesztették el azok, kik ezeltől ötven esztendővel vértanu halálát haltak nemzetükért. Hiszen Istennek legiszonyosabb atka lett volna lelkeiken, ha azon gyászos reggelen reménytelenül bucsuztak volna el az élettől.

A szabadságharcot megelőző századokban állandó törekvése nemzetünknek, hogy Magyarország önállását megvédelmezze bármely eszközökkel az idegen támadások ellenében. Ha kellett, a szabadságharc mozogható kis Erdély segítségével fölkelelt szervezett, vért ontotta és ha másképp nem lehetett, országgyűlési törvényekben, békekötési pontozatokban szerezte körül önállóságának, szabadságának feltett jogait. E törekvést azok, kiknek szemében szálka volt az ország különállása, bűnnek tekintették, olyan bűnnek, mely azóta is csak hiu ábrándnak bizonyult bécsi öhjtást megakadályozta. Hát bűn az, ha az egykor erős és hatalmas ország régi rangjában s erejében akart s akar megmaradni, melynek hősei valamikor tombolnak Európa homlokán? Nekik bűn volt, mert a mi erőnk rovasára kívántak erejüket növelni, nekünk erény, mert megtanultuk régen, hogy szabadság nélkül nincs előhaladás, nincs műveltség, nincs valódi nemzeti élet.

A nemzeti örömeink micsoda mámoren tartotta a hiveket, midőn a hosszú küzdelem várva-várt gyümölcsét hirtelen, meseszerűen megérlelé az 1848. évnek marcius hónapja!

Megadatott minden, a mit kért s jogosan követelt a nemzet és szabadsága azonnal intézményekben biztosított. Lázás tevékenység alkotott minden terepen, a beteg megszibadt gondolat felkelt rabágya kópárnáiról a tisztító forradalmak három szóból álló evangéliumát megérlette a tollal, szóval elszántan harcolt érte, míg a felszabadult szegény jobbágyok milliói megtízszerezték, megbecsül-

hetetlen értékkel, a nemzeti önézetet. — De korai volt a mámor ujjongása.

A velünk lako masajku népek, kiknek valamikor mint hazatlanoknak, szeretettel, nagylelkűséggel menedéket, hazát adtunk a hosszú századokon át velünk osztoztak a dicsőségben, vagy a szenvedésben: egyszerre megfedkeztek a testvéri tartozásról, megtámadták a magyart saját hazájában. A rank, erőnkre feltékeny hatalom még buzdította őket, megbánta a mit elébb adott, visszavontnak nyilvánította adományát, hogy ezzel kezdetét vegye a rank névze titáni küzdelem. A hadsereg magyar része, élén a többnyire idegen származásu, de velünk érező tisztjeivel, egyesülve a földből előtörő ifju honvédséggel, védelme alá veszi életünket, alkotmányunkat, függetlenségünket oly időben, midőn leginább elvártuk volna az itt lakó népcsoportoktól, hogy megértsék a nemzet legnagyobb dalnokának harsány kiáltását: »ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én, mert elhagyott, mert a legelbogyottabb, minden népek közt e föld kerékén.»

Dult a harc északról délre, keletől nyugotig mindenütt e hazában. A gyerkőcz honvédek az ellenünk parancsolt katonák fényes had-oraít szurony-rohammal megbontják a halálokadó ágyukat szembehunyást elfoglalják s rettegest keltve a gögös ellenségre visszafordítják. Mindenki fegyverben elszántan az élethalálharcra. És akkor midőn Európa minden valamire való nemzete forrongott, küzködött, csak a magyar nem harcolt volna életében ezzel nyomorult kiskorúságát, szabadságra érdemtelen voltát mutatta volna meg a viáznak. De meg mutatta, hogy élni, haladni joga van! Minő harc, minő küzdelem! S a kemény tusák ideje alatt közbe nem jó egy szükségtelen fegyvertény végrehajtása, mely csak az időt rabolta, talán ismét nyögte volna a magyarnak bus hadát Bécsnek büszke vara.

A ragyogó nap fölmeleg az ég boltozatán a depontra s onnan a letelebb fényzőn lövelése után aláereszkedik... A mi dicsőséges küzdelemünk fénye is, midőn a szövetséges határalakon átbonyolított lassankint s a bukas, a pusztulás, a legnagyobb egyenletlenségében, előrevetette ijesztő árnyékát. Folytaták meg a harcot tépett lobogóink alatt, folytaták a

Az emlékezés.

— A «Debrecezen» eredeti tárczája.

A vértanuk nyugóhelyét 1867-ig nem jelezte semmiféle emlék. Egy nemes szívű aradi polgar, Barabás Péter volt az első, aki a kiegyezés után megjelölte a bitóhalált szenvedett hősök sírját. Az a hely, ahol a 4 táborkot főbe lövtek, a vár belsejében van, azt nem lehetett megközelíteni. Az első emlékjel egy kiszáradt eperfa volt. Egy kiszáradt eperfa, 13 sudar aggal. Ez jelezte 4 esztendeig a Magyar Golgotát.

Barabás Béla orsz. képviselő, aki jelen volt a kivégzés helyének ezen első megjelölésénél, a mikor először eszindült meg a száraz eperfa körül, az aradi vár alatt a „Hazádnak rendületlenül...”, így beszéli el a fenséges jelenetet:

„1867. aug. 10-én, midőn az aradi orsz. dalárünnepely tartott és midőn városunkban összesereglettek az ország minden vidékének dalarai, akkor a lelkesült idegenek szívében támadt fel a vágy, hogy kimenve arra a szent helyre, az Isten szabad ege alatt elzengieki honfiu bánatukat. Ki tudott volna a szárazra menő idegenek vágyának ellentáloí; a terv kivitele el löi határozva, az indulás órája d. u. 4 órára tüzetelt ki. Akkor még merész volt a gondolat, a terv, mert hatóságí bejelentés nél ül „rebellis demonstratio”-nak látszott, bejelentés esetén pedig nem lett volna megengedve, de a kizarándokolás híre futótűzként terjedt el az egész városban, melynek apraja-nagyja, öregje-fiatálja megragadta az alkalmat s óriási néptömeg készült kifelé. De nem tudták biztosan a helyet, ahol a vértanuk ki lettek végezve. A hol négyen

főbe lövtek, a vár sáncaiban. azt a helyet feartartotta az emlékezet, csak hogy nem lehetett megközelíteni, külső megjelöléséről pedig maig sem lehetett szó, levén a vár még mindig var. A bitóhalált szenvedett hősök kivégzési helye, künn a mezőn, magántulajdont kepezvén, oda el lehetett jutni, ande a kivégzési helyet pontosan megjelölni kevesen tudtak.

Arad város 5 tekintélyes polgára, Vas István, Rózsa János, Szendrey József, Vencel Mihály es edes atyám, Barabás Péter, már d. u. 1 órakor kint voltak a helyszínen, persze en is velük voltam, mint alig 12 éves fiu.

Egyenkint szállingóztak át a Maroshidon, nehogy a várbán vagy a hatóság előtt feltűnést keltsenek. Előbb Zsigmondhazán felkerestek néhány öreg molnart, akik biztosan tudták a kivégzés helyét. Rózsa János es Szendrey József, akik 1849. okt. 6-án, a kivégzési gyásznapi délutánján, kimentek a helyszínere, szintén tájékozták magukat. Így azután együttesen felkeresték s a száraz kőhidtől számított lépésekkel megállapították, hogy a 9 vértanu ugyanazon helyen lett kivégezve, ahol most az emlékkő emelkedik.

A kijelölt hely egy kisebb mélyedésben, pusztán, nyomtalanul s minden jel nélkül volt, egyedül Vas István figyelme s leleményével egy kis asomélyesü gödröcske, mely időnkint mélyítettett, volt e helyen, de ennek nyoma veszett, tehát gondoskodni kellett arról, hogy valami látható emléke maradjon a felalált és biztosan megállapított kivégzési helynek.

Mig a megnevezett polgárok a kivégzés helyének felkutatásával foglalkoztak, addig

otthon, edes atyám hazában, lázas sietséggel készült az első emlékjel, a száraz eperfa.

Édes atyám rendelkezése a fa kiásatott helyéből es minden ágra egy-egy vértanu néveléllatott fehér papirlap lett ragasztva, a legvastagabb ázra Damjanich neve került. — Három izmos asztalos legény vállára emelte a kiszáradt eperfat, a negyedik egy ásót es egy szép fakeresztet vitt magával s ott az időközben pontosan megállapított kivégzési helyen az eperfat azonnal földbe ásták s a nagy keresztet mellé erősítették.

Amint az eperfa s a kereszt némi fáradsággal el lett helyezve, már látszott a hidon kifelé törekvő, lassan mozgó embertömeg. A hazai összes dalárok, kiérve ezer meg ezer embertől, d. u. 5 órakor értek a kivégzési helyere.

Fényesebb, nagyobb szabásu talán igen, de meghatóbb ünnep még nem volt ezen a helyen. Az oda érkezett nagy közönség kegyeletes érülettel állotta körül a tert, melynek közepén ott volt a 13 águ száraz eperfa es a kereszt.

A dalárok összecsoportosultak s egyszer csak rázendítették ég fel ragadó érzessel: Hazádnak rendületlenül... .

Az egész közönséget magával ragadta az Isten szabad ege alatt felhangzott dal, énekelt mindenki, a szivekbe öszinte meghatottság szállott, a szemekben pedig a fájdalom s az emlékezet könnyei ragyogtak.

1871-ben a száraz eperfa helyere egy kis emlékkő került. Az aradi honvéd egyesület állította a négyszögő terméskőből készült kis oszlopot, melynek felső lapjára csak annyit volt bevésvé: 1849. okt. 6.

késégsbeesés nagyobb ellenségek csaták viharát mezején földi

A nagy következik a is jól ismerté nem enged most sem. A gett s a bossz elkaparította Pedig milyen verni le egy zetet!

A harc kivetésben k sorsa felett, a forradalom városok, falv gény ne ku sirdogál, nem — kegyelem saját hazájá küzdelem a szabadsághar elfajult utolj dalma es mé a magyarra bosszu k-gy leöldökésébe

Midőn ropogtak, mi vel fojtották eltörölték a f dehog! Mik született me méltóságunka erősítette a melynek 13 és nem le-2 akadályok, Szolga népel

Azt hi hősök felett. nyertek es p hajtására. N itéletet, de s azon hiénán nem ejténém ért. Nem ok

Az ala kiába kerest neki a szent gaz egészen a vértanuk ünnepév-1 e

tottak, az a jelölte meg a láb magas, régi emlékk öntő hullám emlékoszlop helyhez. Ekl rabás Béla vel, mozgalm szép emlékkírt, lelkes h mar összegy tént, magant Gizella, Pro örömmel ad Csak még a volt szukség távolon. A v a benyujtott lag terjeszte rumba, ahol zés nélkül n okt. 6-án m emlékkövet, dombon áll, nos vasrács sötétszürke melynek első vésvé a gyá

A talap olvasható: végeztetési h 1881. okt. 6

készsége és vakmerősége a háromszorta nagyobb ellenséggel szemben, mg aztán a csaták viharában megszentelt lobogók Világos mezején földig hajoltak a győző ellenség előtt.

A nagyok, a vezérek tudták, hogy mi következik a bukás után: ellenfelüket nagyon is jól ismerték. A Karaffák hagyománya szívós, nem enged magán kikezdeni, hat nem engedett most sem. Áldozatokat követelt, bosszút lehetett s a bosszút növelte az, hogy a szövetséges elkaparította orra elől a győzelem dicsőségét. Pedig milyen dicsőség volt az: fegyverrel verni le egy nemzet, szabadságszerető nemzetet!

A harcz legnagyobb, éltető alakja számkivetésben kesereg az ele-tett nemzet szomorú sorsa felett, a vezérek börtönben, lánczokon, a forradalom költője csatatéren, eltemetve, városok, falvak romba döntve, — míg a szegény nép kunyhóiban vagy elpusztult ugarain sirdogál, nem várva jobb sorsot annál, hogy — kegyelemből, mint idegent tekintse magát saját hazájában... Neme ebb és jogosabb küzdelem alig volt még a világon a magyar szabadságharcznál, hiszen többnyire mind elfajult utóljára, mint e francziák nagy forradalma és mégis mily iszonyu volt a megtorlás a magyarral szemben, mily emberietlen a bosszu kegyetlenkedése a legderekbab hősök leöldökésében!

Midőn a hősök életét kioltó fegyverek ropogtak, midőn a hóhérok a pokol gyűlöletével fojtották meg vezéreinket: azt hitték, hogy eltörölték a föld színéről Magyarországot. Pedig dehogy! Mikor a 13 kilehelte hősi lelkét, akkor született meg az új Magyarország s nemzeti méltóságunkat, jogos büszkeségünket csak megerősítette a hősök halála! Az a nemzet, melynek 13 ilyen vértanuja van, nem volt és nem lesz szolga soha; utjában lehetnek akadályok, de azok nem legyőzhetetlenek. — Szolga népeknek nincsenek vértanúik!

Azt hitték a birák, ítéletet mondtak a hősök felett. Csalódtak. Ők csak parancsot nyertek és parancsot adtak a kivégzés végrehajtására. Nem a lelkiismeret szava mondott ítéletet, de szolgálkuk teljesítette parancsát azon hiénának, kinek nevéét az ünnepen ki nem ejteném ajkaimon a világ minden kincséért. Nem ők ítélték a bűnösök felett, — ha-

Az alacsony kis emlékkövet azonban kiába kereste a kegyeletes idegen, nem jelezte neki a szent helyet, mert a körülötte nőtt gaz egészen elfedte. 1874-ben, mikor Aradon a vértanuk halálának negyedszázados emlék-ünnepét együtt orsz. honvédegyület is tartottak, az aradi honvédegyület új oszloppal jelölte meg a kivégzés helyét. Az új emlék 6 láb magas, gula alakú kő volt, melynek a régi emlékkő talapzatul szolgált. A Maros kiöntő hullámai azonban el-eldöntögték ezt az emlékoszlopot is; ez sem volt méltó a szent helyhez. Ekkor egy hetes bizottság, élén Barabás Béla dr. ügyvéd, most orsz. képviselővel, mozzalmat indított egy erős talapzatu, szép emlékkő felállítására. A költség kétezer forint, lelkes honleányok fáradozásával csakhamar összegyűlt. A telek, ahol a kivégzés történt, magantulajdon volt és tulajdonosa, Biró Gizella, Prokorny Richard nyug. őrnagy neje örömmel adta meg az építésre az engedélyt. Csak még a várparancsnokság engedélyére volt szükség, mert a hely belül esik a lőtávolon. A vár parancsnoka, Lebau ezredes, a benyújtott terveket és a kérvényt partolólag terjesztette fel a közös hadügyminiszteriumba, ahonnan csakhamar minden megjegyzés nélkül megérkezett az engedély. 1881. okt. 6-án már ünnepélyesen leleplezték a szép emlékkövet, mely egy mesterségesen emelt dombon áll, a melyre 15 lépcső visz fel. Csinos vasrács veszi körül a gula alakú, szép sötétszürke gránitból faragott emlékoszlopot, melynek első oldalán aranybetűkkel van bevéve a gyászos dátum: 1849. okt. 6.

A talapzaton pedig a következő felirat olvasható: »Az aradi tizenhárom vértanu kivégeztetési helyének megörökítésére emeltetett 1881. okt. 6-án.«

nem ítelt azóta a részrehajlatlan történelem ítelt az Isten! A zsoldosok mondták ítéletet Leiningen felett, ki akkor is tudta írni az utolsó levelének betűit, midőn visszhangzott sziveben a társai életét kioltó lövésnek raja? A valódi hősökre a törpe bírák ráfogassák, hogy esküszegők? Hiszen, ugyebár, törvényes alkotmányos király ellen a magyar nem harczolt soha.

De hagyjuk ezt, miért mondjam tovább? Nem arra való ez az óra, hogy a hóhérokat emlegessük, hanem arra, hogy a hősökre való emlékezéssel teljessédjék be, szívünk és lelkünk. A tizenhárom neve, mint csillagképragogy a szabadság égboltozatán: Aulich Lajos, a mindig győző Damjanics János, Dessewffy Ari-z id, Kiss Ernő, Knézych Karoly, Lahner György Lázár György gróf. Leiningen Károly, Nagy Sándor József, Pöltenberg Ernő, Schweidel József, Török Ignác gróf Vécsey Károly, ti minden idők nagy hősei, vértanúi: leborulim a magyar nemzet a ti emléketek nagysága előtt.

Leborulnak it a nagy idők aggastyán alakjai, az ör g honvédek, hogy a ti emléktek dicsősége ragyogja be földi életök utolsó esztendeit. Leborulnak mindnyájan ifjak és öregek, vezetők és egyszerű munkások és áldunk benneteket a ti magasztos áldozataikért. És a nemzet kész a világ előtt felkiáltani: hősieink vértanúink emlékére nem tartunk hitvány alkut soha. Véljük hallani e szobor érczajának beszédét. Magyarországot az ő ezer esztendő dicsőségével nem lehet silány tartományi rangra alásüllyeszteni soha! Itt ünnepel, itt adja koszoruját az ország első testülete, az országgyűlés, ez pedig az egész, az osztatlan nagy magyar nemzet halálját és tartozó kegyeletét jelenti. Lélekből gyászolunk s gyászunkban lélekből ünnepelünk.

És te Isten, magyarok erős Istene, ki nem vagy boszuálló istenség, terjeszd ki védelmed erejét Árpád országának határai felett! Engedd, hogy a külön nyelvű, de még nem egy szívű népek értsék meg valahára a magyart s legyenek segítőink, testvéreink a jövővendőért folytatott nehéz harczainkban! Áldd meg a porladozó hősök nyugalma, az élők nemes hazafias törekvéseit! Áldd, hogy e nemzet, István dicsőséges koronájának viselőjével feldulhatatlan egyetértésben, legyen boldog szabadságban és dicsőségben! Magyarok Istene, hallgasd meg imádságunkat! Ugy legyen! Amen.

A beszéd után a küldöttségek a szoborhoz vonultak, hogy a koszorut letegyék a vértanuk emlékére. Először a képviselőház küldöttsége járult a szobor elé. A képviselőház koszoruját három hajdu vitte, szalagjait pedig a képviselők tartották. Perczel Dezső házelnök a következő szavakkal tette le a koszorut:

Az országgyűlés képviselőházának megbízásából és nevében teszem le a képviselőház igaz és örök haláljának jeléül a koszorut.

Utána a negyvennyolczas honvédek központi bizottságának küldöttsége lépett a szoborhoz. A honvédek nevében Balogh János, a budapesti menedékház nevében pedig Szentimrey tette le a koszorut. Budapest város koszoruját Rózsavölgyi alpolgármester a következő beszéddel tette le:

Budapest székes főváros nevében teszem le a koszorut a tizenhárom vértanu emlékoszlopára. Hazánk ujabkori történelme leggyászosabb eseményének évfordulója a mai nap. Elévülhetetlen kegyelet jeléül hozzuk a koszorut azoknak, a kiknek emléke megdicsőült fenyben ragyog.

Arad város koszoruját Salac polgármester tette le a szoborra e szavakkal:

Szabadságunk sirjuktól támadt föl! Ezután Ugron Gábor lépett a szobor tövébe s beszédét mondott, a melyet többször viharos éljen szakított felb. A beszéd után Kossuth F. pártjának a nevében tette le a koszorut a szoborra. Kossuth beszédét is többször megéltjenezték. Ezután a többi küldöttség tette le a koszoruját. Különösen tetszett az államv. vaggongyarak munkásainak ezüst koszoruja. A mikor szószólójuk letette, a jelen voltak zugó éljenzésben törtek ki.

A koszoruk letétele után az óriás tömeg a képv. elnökének kivételével, aki hazakocsizott, megindult a vesztőhelyre, ahol az ünnep második része folyt le. A menet a Maros hídján áthaladt. Szédítő nagy tömeg, mintegy 50 ezer ember hömpölygött előre a kivégzés helye fele. A Maros hídjánál úgy megtorlódtott a tömeg, hogy félórai várakozással lehetett csak átjutni. Kocsit egyáltalában nem engedtek át a hidon, attól felvén, hogy főnakad.

A menet végre megérkezett a vesztőhelyre, ahol már nagy tömeg lepte el azt a magaslatot, a melyen az emlék-obeliszk emelkedik. A tömeg megérkezése után Simay István, az aradi 48-as honv. egyesület elnöke üdvözölte a közönséget s utána Barabás Béla mondott nagyhatású beszédet.:

— Oldjátok le saruitokat, kiáltották, mert szent a hely, a melyre leptek, szent a föld, mert hősök és mártírok halála szenteite föl.

Ezután elmondotta a vértanuk drámájának történetét, a kik innen könyves szemmel nézték a világoti várnak ide kéklő ormaid.

— Emberek, ne keseregjetez ezen a halálon. A kő felre van lökve, a sir üres, az eszme föltamadott!

Pósa Lajos szavalta el ezután alkalmi költeményét. Viharos éljenzés hangzott föl költeményének számos strófája után.

Végül Kossuth Ferencz mondott beszédet s letették a koszorukat.

Az ünnep lefolyása alatt rendkívül hévvel süzött a nap s sok ember s tömérdek asszony rosszul lett. Egy negyvennyolczas huszártiszt feszes huszártaliban, közvetlenül Kossuth Ferencz mellett, elájult. Képviselőkarjukon vitték ki a tömegből.

Az országgyűlési képviselők az ünnep után a Fehér Kereszt szállóba gyűltek össze.

Az országos képviselők a következő táviratot küldötték Damjanics tábornok Budapestben lakó özvegyének:

Egy nemzet emeli meg nagyjai előtt kalapját s megcsókolja azt a kezet, melyet egykor a hősök hősenek nyujtott és tisztán megőrizet.

Az ünnepen a vértanuk rokonai közzül jelen volt: özvegy Vécseyne, a vértanu özvegye, Pappné Pöltenberg Helén, a vértanu testvére két leányával, Lahner Vilmos rokona Bejó Vilmos budapesti vasuti tisztviselő, Leiningen tábornok unokái és leányai és a Dessewffy-család koszorut küldötték.

A debreczeniek Aradon.

Az Arad és Vidéke írja:

Bartha Mór, a »Debreczen« című napilap felelős szerkesztője s a »Debreczeni Honvédegyület« jegyzője az alábbi sorok közlésére kért fel bennünket, melyekben elmondja érkezésüket, tisztelgéseiket s a szives fogadtatásért a debreczeniek halálját fejezi ki.

Október 4-én az esteli vonattal érkezett meg Szajol felől a »Debreczeni 1848—9-es Honvédegyület« képviselőiben: Szepessy Gusztáv elnök, Bartha Mór jegyző, Propper Mór, Cserepes Mihály, Bathory Gábor, Hofflinger Nándor választmányi tagok, Borzovay József egyleti tag és a »13-as egyenruhás csapat«, melynek tagjai: Nagy József vezető őrmester, Boros József zászlótartó, Géder Pál zászlótartó, Nagy János, Repcsi Mihály, Pásti Márton, Babus Jakab, Sarkady Lajos, Molnár József, Ujváry József, Nánásy Mihály, Varga János és Györy István.

Arad város rendező bizottsága figyelmeségeért hálás elismeréssel vannak elelve az öreg honvédek. Mert az állomásnál, az ügyeletes rendőrőrmester azonnal telefonálva az érkezést s a jelelt helyen fehér karszalagos rendező várta a lóvonatu kocsiból kiszálló érkezőket a mindjárt előre megjelölt szállásukra vezette a csapatot az ágyakkal berendezett népiskola I. oszt. termébe, képviselő tagjait pedig kettőnként egy-egy szállásra, a hol váratlan volt ugyan még érkezésük, de azért a fogadás a lehető legbensőbbben szívélyes.

Tegnap reggel 8 órakor kivonultak a

„debreczeniek”, részint a tapasztalt gondosság iránti köszönet-nyilvánításért, részint az október 6-iki ünnepélyben részvételük helyi elrendezésének végleges megállapítása céljából, képviselő és csapat együttesen tisztelegtek az „Aradi Honvédegylet” mint bajtársi testület elnökénél Simay Istvánnál, a kitől azt a biztosítást vették, hogy a vértanúk emlékszozártól a vesztőhelyre kivonulás alkalmával a menetbe, mindjárt az aradi egyet zászlója után, a „Debreczeni 13-as egyenruhás csapat” tag helyezkedni, mint a mely egyetlen az országban s a helyszínén a vesztőhelyén is megillető helyet kell kapnia.

A városbaza Salacz Gyula polgármester-nél való tisztelgés a legmeghatóbb jelenet volt, tisztelgőkre és megtiszteltre egyiránt, mert az ősz polgármester szemében megjelenő könyvek, az ő emlékezetének visszhangját keltették és szokszorosították az előtte álló s vele együtt érzők szemében — szívében.

Sarlot Domokos főkapitányánál tisztelgésre adott válasza is oly lekötelező volt. Nem rideg hivatalnok adta azt, hanem egy nemzeti eszme valósításában eljáró város vezető férfainak egyik leghivatottabbika. A „Debreczeni Honvédegylet” képviselőinek a gyászistentiszteleten helyet biztosító jegyet ugyan már mindenik képviselő a szállásán, este kezébe kapta; de a „13-as egyenruhás csapat”-nak a templomba bemehetése felől még a vezető elnökség nem tudott s rome a rendőrfőkapitány meglepi a ketségben lévőket, a kakmet bizonyossággal: egy borítékba előre elkészített 13 jegyből álló csomaggal. Biztosítva van tehát az egyenruhás agghonvédek bemehetése a templomba, sőt talán ők fognak felállani harcztépett, fátyoloz zászlojukkal a vezérek gyászos halála emlékét jelképező emelvény mellett!

Estefelé ismét meglepetés ért bennünket: Leszkay András szinigazgató minden kérdés nélkül hat zártzék jegyet küldött a debreczeni képviselőnek mindkét esti díszelőadásra. Bizony, a debreczeniek arczán meglegedes s ajkukon a köszönet szava van az előzőeken fogadtatásért, amelyet várakozásukon felül megtaláltak Arad városa — de maguk szállásadók részéről is.

Érdekes volt, a mikor délután a templom-utcában hozzájuk csatlakozott két honvéd, — de nem negyvennyolczas, hanem m. kir. — Az itteni zászlóalj két legénye, a kinek, úgy látszik, ismerősük volt a honvédcsapatban. Egy darabig el is kiérték őket s az utcán lévők nem győzték eléggé nézni a furcsa látványt: a mai honvédeket a negyvennyolczasok mellett.

Színház.

Egy premier: Csütörtökön este premierje volt a debreczeni színháznak. Egy fiatal, divatos, pesti írónak M a k a y Emilnek R o b i n s o n o k c z. egyfelvonásos vigjátékát adták először színészeink. M a k a i Emil a verses forma iránti kitünő érteke tette ismertté s képesíti főképen fordításokra. E téren ért is el igaz sikereket. Most maga is a drámaírás csábító maezejére lépett s a fővárosi lapokból ítelve, ez a darabja Pesten határozott sikert aratott. A darab egy régi ötleten épül fel, a melyet különösen O f f e n b a c h íratott le. — Mer a R o b i n s o n o k tárgya az antik világ kifigurázása, lehetett valaha igen jó téma, de ma, mikor ide s tova görögül tanuló ember se lesz s nagyon sok intelligens ember él meg mitológiai ismeretek nélkül, ez a tárgy bizony elavult. A Robinsonokban különben két angol utas vetődik egy ismeretlen szigetre, hol régi görögök utódai élnek épen úgy, mint 2000 évvel ezelőtt. Egy pár komikus helyzet s a darabnak vége van. Mintha nem is akarta volna a szerző, hogy a hallgatóságnak tulságos oka legyen mulatni. Az előadás elég gyöngye volt s főképen ennek tulajdonítatjuk a különben kedves és ügyesen megverselt vigjátéknak hideg fogadtatását. A szereplők közül K i s s Irén, S z a t h m a r y és R u b o s váltak ki. (ae.)

Parasztbecsület. Mascagni híres operájában mutatkozott be csütörtökön este az új korátur-énekes: B o d i Ella. Az első fellépés sikerével meg lehet elégedve. Volt virág és taps bőven. Hanja elég esengő, erőteljes és eléggé iskolázott. Alakja megfelelő.

A tegnapi előadás. Csiky K é t s z e r e l e m c z. szomorujátéka került a tegnapi ünnep estején színre. A darabot a zenekar egy nyitánya előzte meg „Hunyadi László”-ból. Az előadás igen jó volt, az előadók valóságos vetélkedtek egymással s különösen értékes alakításokat nyújtottak: Komjáthyé, Szacs v a y, Komjáthy, Fáy Flóra, Tóth Elek s kis szerepében T a n a y.

Színházi műsor.

Szombaton, október 7-én bérlet 6. sz. „C.” A király hazasodik. Történeti vigjáték 3 felvonásban. Irta: Tóth Kálmán.

Vasárnap, október 8-án két előadás; délután 3 órakor Lumpáczius Vagabundusz vagy a három jómadár. Tündéres bohózat 3 felvonásban; este 7 $\frac{1}{2}$ órakor bérletszünetben, ujdonságul először: Egyiptom gyöngye. Bohózatos operette 3 felvonásban. Irta: Heltai Jenő. Zenéjét szerzette Forray Miklós.

Hétfőn, október 9-én „B.” bérletben Egyiptom gyöngye. Irta; Heltai Jenő. Zenéjét szerzette Forray Miklós.

Kedden, október 10-én „B.” bérletben Egyiptom gyöngye.

Szerdán, október 11-én „C.” bérletben Egyiptom gyöngye.

Csütörtökön, október 12-én, „A.” bérletben ujdonságul először Hazi béke. Vigjáték 3 felvonásban, Irta: Bisson és Leclercq, fordította Kürthy Emil.

Pénteken, október 13-án „B.” bérletben „Hazi béke” vigjáték, irta Bisson és Leclercq.

Szombaton, október 14-én „C.” bérletben „III. Richárd” történeti dráma. Irta Shakespeare.

Rendkívüli városi közgyűlés.

— A Csávolszky birtok megvétele. —

(Saját tudósítónktól)

Debreczen, okt. 7.

Debreczen város törvényhatósági bizottsága ma d. e. rendkívüli közgyűlést tartott a városbaza nagytermében. Névszerinti szavazások képezték a gyűlés tárgyát birtok vétel és eladások ügyében.

A város atyák nem nagy érdeklődést tanúsítottak a gyűlés iránt. Pedig pl. a Csávolszky Lajos-fele csegei birtok megvétele vagy a vétel elmellőzése érdekes vita tárgyat nyújtott. Mutatta ezt az, hogy a bizottsági tagok közül pro és kontra csaknem mindannyian felszóltak.

A gyűlést különben 10 órakor nyitotta meg gróf D é g e n f e l d József főispán V e c s e y Imre ezután felolvassa a jog és pénzügyi bizottság javaslát mely a csegei birtok megvétele javasolja.

K o l a János: Nem barátja a csegei birtok megvásárlásának már csak azért sem, mert ez új adósság felvételét vonná maga után. A városnak már most is 3 millió adóssága van. Ennek kamata tekintélyes összeget tesz ki. Senkinek sem áll tehát érdekében ezt a kamatot még növeljék. Már pedig ki biztosítja a várost arról, hogy a kölcsön vett pénzért nem kell több kamatot fizetni, mint a mennyi a csegei birtok jövedelme lesz?

A b r a h á m László főügyész: Megakarja nyugtatni egy a felszólalót, mint a bizottsági tagokat. Először is konstatálja, hogy a csegei

birtok nem 3000 hold, mint a telekkönyv mutatja, de 4619 hold hivatalos kataszteri feljegyzés alapján. Hoz 33.000 jövedelmet. Állami adója 2455 frt, ártézi költsége 400 frt. Tiszta jövedelme tehát 29.000 frt. Ezen adatokból következtetve bűn volna azt a birtokot meg nem szerezni. Hogy tul van terhelve az egyáltalán nem aggasztó. Nem pedig azért, mert a Kola János által említett 1 millió 200 frt teher Csávolszky 7 háza, vasutja és elsőbbségi kötvényei között oszlanak meg. Ajánlja a birtok megvételét.

Hajdani nábob anyagi viszonyait ugyancsak bonczkó alá vette egyik másik bizottsági tag, ezzel párhuzamban bírálta a birtok megvételének célját.

Szabó József főszámvevő indítványozza hogy eltekintve attól, miszerint a papfrok értéke kevesebb lehet, azon esetben, ha a földbirtok meghozza a 4 $\frac{1}{2}$ perczentet azt megvételre ajánlja. Mert Magyarországon egyedüli biztos vagyon a föld. A mi adósságot csinál a város, azt minthogy az utókor is érzi hasznos oldalait, maradjon belőle az utókorra is. Vegyék zsinormértékül az árverésre kiküldendő tagok azt, hogy mely összeg hozza meg a 4 $\frac{1}{2}$ perczente s így árve jeljenek.

Márk Endre: Szerinte újabb befektetés nem czélszerű. Sokkal helyesebb, ha a város régi birtokait fogják alapos kezelés alá venni.

Hasonló értelemben beszél Sz. Szabó László, Berger János és Szilágyi Imre.

Simonffy Imre polgármester a megvétel mellett emel szót. Ábrahám László főügyész hasonló értelemben szólal fel.

Szilágyi Imre különben arra vonatkozólag kér felvilágosítást, hogy milyen álláspontot foglal el a tanács abban az esetben, ha a vétel után a belügyminiszter nem adná meg a megerősítést. Mert tudvalevő, hogy ebben az esetben a letétbe helyezett bánatpénz oda vesz.

Több felszólaló nem jelentkezett, elnökölő főispán így bezárta a vitát.

A kérdést abban az alakban tette fel a mint azt a múlt közgyűlés a tanácsnak kiutalta. Vagyis azok a kik a Csávolszky féle csegei birtok megvételét ohajtkák „igennel” a kik az ellenkezőt „nem”-mel szavaztak.

A szerinti szavazás alatt az igennel szavazók neveit Csóka Samuel a nemmel szavazókét Vargha Karoly jegyezte.

A Csávolszky-féle birtok megvétele mellett szavaztak 29-on, ellene 19-en. A szavazás után azonban elnökölő főispán konstatálta, hogy a közgyűlési tagok száma nem elegendő arra, hogy érvényes határozat hozassék.

A főispán ennél fogva e hó 18-ára, azaz szerdára újabb rendkívüli közgyűlést hív össze, melyen azután végérvényesen határoznak.

A 18-iki közgyűlésre a mint halljuk a nemmel szavazottak szervezkedni akarnak s mindenáron megakarják gátolni a csegei birtok megvételét. Tudjuk azonban, hogy azon a közgyűlésen a debreczeni gazdák — akik bizottsági tagok — szintén megjelennek s megvédelmezik a város érdekét.

A közgyűlés tárgysorozatába felvett 3 földbirtok feletti névszerinti szavazás szintén a 18-iki közgyűlésre marad,

A gyűlés 1 $\frac{1}{2}$ órakor ért véget.

* Az ról városu K o m l o c s e y Imre érkeztek ha a házi gazd koszoruját E a vértanúk lendületes s a többi váru városok, tes fejlül, mire eleje már a nepélyt ren teitek az ot

* Okt. soni levelele polgárai keg gothán kivég badságharcz nek. Reggel lomban gyás letes Jánosi szivekig hat Az Olvasó-eg a tanítótestü kei megjelen mély megha távozott min és az őszi hirdették a csak az volt járáság tagi bíró jelent zett arról, h bele a sáms B a l i Miba gyon-nagyon nemzettel. A nekik.

* Isten izr. templom Ferencz utc zeszig követk gel 6 órakor kor. Szombat órakor.

A F. I.

M. K. E. köz kar vezetése hogy összeal összes törvé örökös, rend névjegyzékét akar alapítv tagsági díjaik ponti iroda f fizeté-ére. A e felszólítás ha alapító ta lyok 36. §-ar mondja alapí pedig rendes balyok 39. § uton hajlja k sület nem sz hoz, de kény djhárrale. tait jelenték

* Falk sokan ismerik Richardot, Tó lapunknak s czái revén kö tartózkodk eg miatt. Így ves a következő embert fog ér Falk Ri kedves vers a kolozsvár

H I R E K.

* **Az aradi országos gyászünnepélyről** városunk törvényhatóságának küldöttel Komlóssy Arthur főjegyző és Vecsey Imre tanácsnok a ma hajnali vonattal érkeztek haza. Budapest székes főváros és a házi gazda Arad után Debreczen város koszoruját Komlóssy Arthur tette le; elsőnek a vértanúk szobrának talapzatára lendületes szavak kíséretében s utának jöttek a többi vármegyék, törvényhatósági és más városok, testületek, egyletek koszorui, száron fejül, mire valamennyit elhelyezték, a menet eleje már a vesztőhelynél járt, hoi küön ünnepélyt rendeztek, ott is temerdek koszorut teittek az ottani egyszerű köemlőkre.

* **Okt. 6. Hajdu-Sámszonban.** H.-sámsoni levelezőnk írja: „Közsegünk hazafias polgárai kegyelettel adóztak ma az aradi Golgothán kivégzett tizenhárom vértanú és a szabadságharc összes vértanúi gyászos emlékének. Reggel kilencz órakor az ev. ref. templomban gyász-istentisztelet volt, melyen tiszteletes Jánosi Zoltán ev. ref. lelkész ur mondott szivekig ható és költői szárnyalású imádságot. Az Olvasó-egylet tagjai elnöke vezetése alatt a tanítótestület, valamint az iskolák növendékei megjelentek az isteni tiszteleten, amelyről mély meghatottsággal és könnyeket hullatva távozott mindenki. Buskómarczok és az őszi szellőtől lengetett gyászlobogók hirdették a nagy nemzeti gyászt. Sajnálatos csak az volt az ünneplésben, hogy az előjáróság tagjai közül egyetlen egy, a törvénybíró jelent meg, a többi pedig megfedkezett arról, hogy magyar ember! Törődjenek bele a sámsomiak is a megváltozhatlanban. B. a. l. Mihály uramtól Szél Kalmánig nagyon-nagyon kevesen gyásztak tegnap a nemzettel. A magyarok Istene bocsássa meg nekik.

* **Istentisztelet a Deák Ferencz utczaiz.** templomban. Az istentiszteletek a Deák Ferencz utczaiz templomban további rendelkezésig következőleg tartanak; Hétköznap reggel 6 órakor, hétköznap és péntek este 5 órakor, Szombat reggel 9, szombat délután 4 órakor.

* **A F. M. K. E. nyilvántartása.** A F. M. K. E. központi irodája Nyírában, az új titkári vezetése alatt szorgalmasan dolgozik, hogy összeallítsa az egyesület központi és összes törvényhatósági választmányi alapító, örökös, rendes és pártoló tagjainak generális névjegyzékét és nyilvántartását. Azokat, akik akár alapítványi, akár rendes vagy pártoló tagsági díjaikkal hátralékba vannak, a központi iroda felszólítja hátralékaik sürgős befizetésére. A kik tagsági kötelezettségeiknek a felszólításra sem tesznek eleget: azoknak, ha alapító tagok, az egyesület az alapszabályok 36. §-ának felhatalmazása alapján, fölmondja alapítványi kötelezvényeiket, — ha pedig rendes vagy pártoló tagok, az alapszabályok 39. §-a alapján, rendes polgári peruton hajítja be tőlük hátralékaikat. Az egyesület nem szívesen fordul az erélyes akcióhoz, de kénytelen vele, annyi a künlevő tagdijhátralék, a melylyel nagy nemzeti felelősséget jelentékenyen előmozdíthatna.

* **Falk Richard darabja.** Debreczenben sokan ismerik a mi kedves kollegánkat Falk Richardot, Több év óta állandó munkatársa lapunknak s eredeti ugy szinten fordított tárczái révén közkedveltté vált. Most Kolozsvárt tartózkodék egyetemi tanulmányainak bevégezése miatt. Így vesszük át a kolozsvári Elbénékből a következő újdonságot, amely sok debreczeni embert fog érdekelni.

Falk Richard hírlapíróársunktól egy kedves verses vigjátékot fogadott el előadásra a kolozsvári Nemzeti Színház igazgatósága.

A vigjáték novemberben fog színielőadásra kerülni. A főbb szerepeket Turchányi, Vendrei és Nyárai játsszák benne. Érdeklél nézünk a fiatal író első műve elé.

* **Eljegyzés.** Vajasy Saneor debreczeni földbírókos műveit, szép és keeves leányát Mariskát eljegyezte Ssathmárról Gödényházi Tar Sándor tart. hadnagy földbirtokos és vasuti hivatalnok.

* **Együtt a halálba.** Egy eltűnt fiatal szerelmes párt keres most a rendőrség. Szolgagy Lajos az ifjú és Marchalek Elvira a leány neve, a kik szerették egymást, de házasságukat a szülők ellenezték. A szerelmes pár eltűnt már napok óta s hátrahagyott levelükben kijelentettek, hogy együtt mennek a halálba, ha már egymásnak nem élhetnek. Félt, hogy beie váltották szavukat, s harajuk is találnak valahoi, — halott lesz mind a kettő.

* **Hamis koronások forgalomban.** — Daczára a nagy szigorúnak, a melylyel a pénzhamisító bandákat büntetik, mégis akadnak olyan vakmerő emberek, a kik hamis pénzt bocsátanak ki. Figyelmeztetjük a közönséget, hogy a városban igen sok hamis korona van. Tulfenyés lenyomat, smertető jele, hogy a kézben simul, hangja tompa.

* **Vasuti tolvajok.** Egymást érik újabban a vasuti tolvajlások épen a M. Á. V. fővonalán. Ugy látszik, egy teljes vasuti csalóbanda működik, melynek alapos prakszisa lehet már az eredményekből ítélve. A debreczeni rendőrségnél ma Horvath Géza bajai borkereskedő, ki a hajnali vonattal érkezett Debreczenbe, tett panaszt, hogy 460 forintot tartalmazó kézi táskáját a kisújszállási állomás körül a kupéból elloptak. A nyomozás folyik s a lopásról táviratilag tudatták az állomással bíró nagyobb városok rendőrségeit.

* **Ismét lopások a püspök-ladányi állomáson.** Tarthatatlan állapotok vannak a püspök-ladányi állomáson. A közönség vagyonzbiztonsága semmi, az állomás maga valószagos zsebmetsző-telep lett, napirenden vannak a lopások és zsebmetszések. Újabban egy katolikus lelkész zsebéből loptak ki, a szerdára virradó éjszakán egy 2300 frtot tartalmazó pénztárczát. A károsult még jelentést sem tudott tenni, mert sem püspökladányi jegyzőt, sem a csendőröket, nem találta sehol. Ugyancsak Karczag és Ladány között egy utazó uri embertől elloptak egy vastag arany óraláncot. Ezek az egyre szaporodó, botrányos esetek nagyon furcsa színben tüntetik fel a püspök-ladányi főszolgabíró, kinek kötelessége volna a nagy forgalmu állomás felügyeletre súlyt fektetni. — Reméljük, hogy az utazó közönség vagyonzbiztonsága érdekében több lelkiismeretességgel fog ezután eljárni a t. főszolgabíró ur.

* **Uj regényünk.** Mai számunkban kezdetét vette Sudermann Herman a nagy írónak:

Miről regél a malom

czimü érdekfeszítő regénye. Felhívjuk rá olvasóink figyelmét.

* **Részeg koldus** Csizmadia iparos lenne Nagy Sandor, ki egy műhelybe földözásra volt alkalmazva. Nem sokat kereshetett az öreg, vagy pedig megiszogatta a keresetét mert ma már másodsor czipték meg koldulásán. Avval védekezett, hogy szüreten lévén, nagyon beruaott s így nem tudta, mit csinál. A rendőrség 8 napi elzárásra ítélte koldulását Nagy Sandort.

Dr. Király Péter, lapunk munkatársa Szent-Anna u. 5. sz. alatt (Gondy féle ház) ügyvédi irodáját megnyitotta.

* **A világ legnagyobb óriása.** Feketehegyi Némét Nagy Pál a 17 éves szegedi fizkő, a ki improeszszárióival, a világhírű szegedi kórszakalasnóval köruton van, a párisi világliallítás meglátogatása előtt Debreczenbe érkezett és a vásártéren csekély belépidij mellett (mely belépi díjat a kórszakalós hölgy maga szedi, s így mindenki ingyen tekintheti meg a csodálatra méltó természetü tüneményt) látható, mely körülményre, különösen felhívjuk a közönség figyelmét. A fiatal fiu 2 méter és 20 cm. magas és az óriások óriásának neveztetik.

* **A gyomor betegségei** igen különböző ros indultu formákban mennek át, különösen, ha jelentektelenebb gyomorpanajok ellen mit sem használunk. Ilyenek ellen mindig kellene valamely házi szert kéznél tartani. Kitűnő hatásnak bizonyult e tekintetben dr. Rósa balzsamja, melyet Fragner B. gyógyszer-tára Prágában 203 III. készít. Kapható minden gyógyszer-tárban. (Lásd a hirdetés).

* **Színház után.** A Dreher sörcsarnok „Telikert” éttermében válaszfékos, friss vacsora, Korona sör (a la pilzeni) folyton csapolva. Hetenként baromszor zene. A nagyérdemű közönséget szívesen látja Márkus Jenő.

Törvényték.

§ **Harcz a gyermekekért.** Másfel esztendeje, hogy Reidl Ferenczné revolvert fogott a férjére, egy budapesti tejnagykereskedőre Kétszer lőtt rá, de nem találta. Nagy elkésredés indította e tettére az asszonyt. Néhány honappal ezelőtt vak gyermeke született, a mi nagyon elszomorította. Ezt a szomorúságot csak telette a férje, a ki boldog-boldogtalannak azt beszélt, hogy nem ő a gyermek atyja. Az asszony erre elhatározta, hogy elhagyja a férjét, de magának kívánta a gyermekeit is. A férj a vak csecsemőt szívesen oda adta, de az idősebb gyermek kiadásáról hallari sem akart. Reidl Ferenczné megmaradt kívánsága mellett, a mi oly dühbe hozta a különben jámbor természetű tejkereskedőt, hogy egy talat csapott a felesége fejéhez. Ezek után szerzett az anya revolvert, hogy ferje halála aron szerezzze meg magának gyermekét. A budapesti kir. törvényték szándékos emberölés kísérlete miatt 8 hónapi fogháza ítélte el Reidlét. A királyi ítélőtábla hat hónapi börtönrre emelte fe büntetését. A kuria ma az enyhébb ítéletet fogadta el s az enyhítő körülmények figyelembe vételével a törvényték ítéletét hagyta helyben.

§ **Járásbíró bünei.** Boday Aurél egri aljárásbíró hét rendbeli csalas rt ítélte el annak idején az egri kir. törvényték. A fiatal bíró ugyanis azoktól, akiknek penzbüntetésre ítélte a járásbíroság, felvette a pénzt és bizonyítványt állított ki arról, hogy az illetők a penzbizságot kifizetni képtelenek, hanem megfelo fogházbüntetésüket mar le is ülék. A pénzt természetesen megtartotta magának. Egy izben egy Grósz József nevű kápolnai dohánygyári alkalmazott jelentkezett nála, hogy leülje a néhány heti fogházbüntetés, amelyet jogerős ítéletben róttak ki rá Boday 24 frtért letöltöttnek tekintette a büntetést s szabadon eresztette Grósz, a i egy percig sem volt a fogházban. Az albiró mar ismeretes volt arról, hogy jó pénzért di-penzációt ad a jogerős ítéletek alól s egy Ngy János nevű solymosi para-ztember is hozzafordult, hogy valamiképen szabadsisa meg a nyolcz heti fogháztól, a mire a tábla es kuria egybehangzóan ítélte Boday öt tiz forintos részletekben 130 frtot csikart ki a parasztembertől és megígérte neki, hogy a dolgot rendbehozza. Ezen kívül hivatali sikka-ztasai és megvesztegésével is vádolta az ügyész a vizsgalati fogságba helyzett járásbíró. Az egri törvényték beigazoltnak találván a vadakat, 8 hónapi fogságra ítélte Bodayt, a ki a táblához felbbezett, de vesztére, mert büntetését 3 évi és 8 évi hivatal-

vizsztésre emelte fel. Ma tárgyalta ezt az ügyet a kir. kuria, mely mindkét bíróság ítéletét megváltoztatta és Bodayt 1 és fél évi büntetésre és 4 évi hivatalvesztésre ítélte.

KÖZGAZDASÁG.

A kamatláb felemelése. Az osztrák-magyar bank főtanácsa — mint Bécsből távirják — a vezértitkárnak a bank, valamint a pénz és külföldi váltópénz állásáról előadott jelentése alapján elhatározta, hogy a bankamatot egy egész százalékkal felemeli. Tegnapról azaz f. é. október 6-tól kezdve, tehát a váltók és értékpapírok leszámításánál 6 százalék, azaz állami járadékokra és bankzáloglevelekre adott kölcsönöknél 6,5 százalék és egyéb értékpapíroknál 7 százalék lesz a kamatláb. Határozatba ment tovább, hogy ki fogják eszközölni mindkét kormányhoz hozzájárulását az új korona bankjegyek szövegtervezetéhez. Végül pedig rendelkezésre bocsátották az osztrák miniszteriumnak 15.000 forintot az osztrák árvízkarosultaknak a részére.

A mezőgazdasági munkasközvetítés. A földmívelésügyi miniszter a gazdasági munkasközvetítés szervezésére vonatkozó szabályrendeletit tervezet tárgyalása céljából — miként már jelentettük — f. hó 10-ére szaktanácskozmányt hívott össze. A szaktanácskozmányra a belügyminiszterium, az országos magyar gazdasági egyesület képviselőin kívül több előkelő gazda s közigazgatási szakember hivatalos.

Luxuslövésár. Ma délelőtt befejeződött az állami lovak árverése a Tatter-allban. Elkelt összesen a kisbéri ménesből 29 ló darabonként 737 forint átlagáron, a bábolnai ménesből 14 darab 365 forint átlagáron, a mezőhegyesi ménesből 9 darab 392 forint átlagáron, s végül 24 darab mentelepi ló 399 forint átlagáron. Az őszi vásárokat végleg befejezi az e hó 11., 12. és 13-án tartandó ménlövésár, a melyre eddig 85 darab angol teliver és 24 darab egyébverü ménlő van bejelentve. E bejelentések után ítélve, a ménlövésár is elég sikeresnek ígérkezik s kilátásban van, hogy több külföldi földmívelési kormány bevásárlói el fogja küldeni a vásárra.

Tudomány, irodalom, művészet.

A regény műfaja.

Irta és felolvasta **Georgy Gustáv**, az eperjesi közs — ev. és r. kath. — tanári körben.

Vannak azonban kivételek, midőn az elbeszélés compositiója éppen arra van fektetve, hogy az olvasó ne tudja, ki hát a szereplő igazán? Azonban lassan-lassan mégis rávezeti olvasóját s a végén kiderül minden.

Ilyen fogásokkal azonban csak a régi írók éltek. — Zschokétól kettőt is ismerek ilyen.

Amilyen fontos a jellemek következetesége, éppen olyan a cselekmény egysége is. A regény meséjét úgy kell megalkotni, hogy annak minden szála egy csomóba fusson össze. Nagyobb regényekben azonban előfordulhatnak egyes önállóbb részletek, melyeket azonban mégis össze kell kapcsolni a főeseménynyel. Ezeket épp úgy, mint az eposzban, epizodoknak nevezik.

Ilyen epizodok előfordulnak a zseniális Cervantes don Quixotejában is, még pedig nagyon ügyesen beleésszőve a főhős körüli csoportosuló eseményekbe.

A mese alkotás főmozzanatai:

A jellemekből folyó cselekmény megindítása, a miből a bonyodalom kifejlődik s az ugynevezett csomóban éri el tetőpontját. Ebből foly azután a kibonyolítás s a megoldás.

Messze vezetne mindezeket részletezni, nem is szükséges.

A compositióról még csak azt jegyzem meg, hogy a régibb regényírók meg ebben is szerettek a görög eposz szerkezetét követni. Belevágtak a bonyodalom közepébe s azzal

kezdtek el. Valamelyik szereplővel azután elbeszélgették az addig történeteket. Ez a mód azonban már nem divatos. Ma az elején kezdik a dolgot. A cselekmény megindítása rendszeren valami bangulat-ébresztő fejezet szokott lenni, amiben gyakran már a cselekmény főbb motívumai fecsillámlanak; de nem mindig, mert sokszor az író nagyon messziről kezd, vagy csak bizonyos helyzetet ír le.

A megoldásról meg kell említenem, hogy annak teljesnek kell lennie. A csomót úgy kell megoldani, hogy semmi hozg ne maradjon, mert a regény nem hagyhat kérdő jelet maga után. A regény vége pontot követel. Ez a pont teljes befejezettség. De ez a befejezettség a megoldásból folyjon. Az nem jó befejezés, ha az író a regény végéhez csatolt külön lapon min egy lajstromozva beszámol a főeseményből kimaradt szereplők sorsáról.

A mi mar most a tárgyalást, az előadás módját illeti, az kétféle elbeszélő és beszélgető, vagy is párbeszédessé s mindenik vesz föl leíró elemeket is. Itt csak a párbeszédet a dialogot érintem.

Az eibes élés élénk menete gyakran alakul át drámai jelenetté, ilyenkor párbeszédnek szövdődnek. Minthogy a dráma csak ezzel az egyetlen eszközzel rendezkezik, párbeszédnek olyannak kell lennie, mely a cselekményt előbbre vigye. Ez a műfaj tehát nem tűr meg helybe párbeszédet még a színészet kedvéért sem.

A regény azonban nem oly szigorú, többet megenged magának. Vannak beszélgetések, melyek csak színeznek, de a cselekményre nincsenek befolyással.

Azonban még a regényben is vigyázni kell az írónak, hogy a kevesbé lényeges párbeszéd legalább a szereplők helyzetéből eredjen, azzal összefüggésben maradjon, elmés és jellemző legyen.

A regény egészen távol álló dolgok közlésére felhasználni nem szabad, mert a vizsgálás a műfaj szabályaival és különösen az olvasó türelmével, aki regényt akar olvasni es nem értekezést.

Például a régi jó Fáy András a „Béltéki-ház” című regényében a többi közt két szereplő arról vitatkozik, hogy mi célszerepűbb: a fiut házi tanításban részesíteni, vagy nyilvános iskolába járattatni? Ez azt a témát egész kényelmesen lapokon át tárgyalják. Az nem menti a dolgot, hogy a szerző irány regényt írt. Az irány-regény sem lépheti át annyira a műfaj korlátait, hisz az ugyis elég tág. Különbözik minden regény irány regény, a melyik nem az, tűzbe veie! Csakhogy már az irány alatt mást értünk, nem speciális tanítást, vagy szakszerű elmélkedést.

Az irányt maga a regény szelleme adja meg.

Vége köv.

Nyilt-tér.*)

Felvilágításul.

Azt akarják rólunk elhiteitni, hogy mi polgártársaink kárára törekszünk.

Pedig mi sem a városnak, sem lakostársainknak károsodását nem akarjuk.

A nemes város jónak látta nem csak azt, hogy concurrensünkké legyen, hanem a szeszfogyasztási adópótlék kezelésére vonatkozólag létrejött s úgy a házi pénztár, mint a mi üzletünk és a közönség érdekeit is teljesen kielégítő megállapodást hatályon kívül helyezve, az erősebb jogán, helyzetének minden előnyeit kihasználja ellenünk. Hiába panaszkodtunk írásban és szóban, meghallgatásra nem találtunk.

Mindenki beláthatja, hogy i y körülmények között csupán az önvédelem volt az, a mi arra kényserített, hogy a fogyasztási adók bérli tere vonatkozó ajánlatunkat megtegyük.

Nem igazságos dolog tehát és csak hibás információból származhatik az a sok hír-

*) E rovat alatt közölttekért nem vállal felelősséget a Szerk.

lapi támadás, mely bennünket mostanában több oldalról ért. Mentege özni azonban nem akarunk, mert eljárásunk nemcsak jogos, de kikerülhetlen kénytelen-ség volt s csak annyit kell megjegyeznünk, hogy az a szemrehányás, mintha mi Debreczen város iranti hálából is kötelesek lettünk volna a városi közegek részéről elkövetett minden méltatlanságot eltűnni: e fogulatlan emberek előtt meg nem alhat. Épp annyi hálával tartozunk mi szű városunknak, mint annak más fia. — Mi teljesítettük is mindig minden kötelességünket városunk irányába, mi is elvárhatjuk tehát, hogy ne részesüljünk mostohább bánásmódban, mint más a miénkhez hasonló vállalat vagy üzlet — még ha az a városé maga is.

De mivel is okoznánk kárt a városnak? Hiszen hivatalos oldalról éppen azzal indokolták azt az ejarást, hogy a közgyűlés felhatalmazása nélkül nyitott szeszkereskedést, mert a fogyasztási adóberleten veszteség volt, a melyet csak a szeszkereskedés jövedelméből lehetett pótolni. Nem mi mondtuk tehát — mint a hogy egyik tisztelt lapunk ellenünk írt egyik közleménye állítja, hanem a város mondta, hogy a fogyasztási adók bérlete veszteséggel járt. Hát ha a veszteséggel járó üzlet-től megszabadítjuk a várost, ezzel kár t okozunk?!

Azt mondja ugyanaz a közlemény, hogy a nagyobb bérrel járó nagyobb veszteséget majd a publikumnak kell megfizetni, mert mi majd rajra fogjuk azt bevenni.

Ez az aggodalom azonban teljesen alaptalan, mert hiszen a törvényben a fogyasztási adófetelek világosan meg vannak határozva, zoknal mi ép oly kevéssé szédhetünk nagyobb adót, mint a hogy nem teheri azt a városi adofogyasztási hivatal sem.

Ugyanazon t. lapnak egy másik közleménye meg már azért ítélt el bennünket, mert állítólag város házi pénztára 40.000 forntnyi biztos haszontól fosztjuk meg.

De hát miből van ez a haszon? A fogyasztási adókból nem lehet, az már a te kintetes tanács multkori állásportjából tudjuk, legfeljebb a szeszkereskedésen lehet. De a mi ajánlatunk a városi szeszkereskedés nem érinti, a minthogy arra nem is vonatkozhatik.

Azt is mondja ugyan egy jóakaratu hírlapi bíráló, hogy be kellett volna várnunk a szeszkereskedés ellen beadott fellebbezés miniszteri elintézését. — Csakhogy először is azt a fellebbezést nem mi adtuk be, azután meg az ajánlatot törvény által előírt záros határidőben be kellett adnunk és mert kénytelenek voltunk vele, be is adtuk.

Mi a nemes város érdekeit mindenkor respectáljuk. — Barmennyire sajnáljuk is azonban a felmerült conflictust, mivel ezt nem mi idéztük elő — el sem háríthatjuk.

Aron Miksa.
Aron Jenő.

Veres fogak!

Sok keleti népnél az a barbár szokás uralkodik, a fogakat veresre festeni, nemcsak a színjáték kedvéért, hanem a jótékony hatása miatt is, melyet a festésre használt növénynedvek a fogakra gyakorolnak. Ezen eljárás bizonyítja, hogy a keleti nép ösztöne az egészséges fogak iránti értéket elősmerte. — Nálunk idomtalanná tevés nélkül is határozott hatást lehet elérni a **Kosmin szájviz** rendszeres használata által, a mely bebizonyított fertőtlenítőereje által a szájpénészedést megakadályozza és ezért korszakalkotó vívmánynak tekinthető a száj- és fogapolás terén. Azonkívül üdítően hat, nagyon kifogástalan izlésű és rövid idő múlva nélkülözhetetlené válik.

Egy palack 1 frt, sokáig eltart, kapható gyógyszerárakban, jobb drogua- és illatszert üzletekben. Vezérképviselőség: E. Skriwan Bécs IX. Müllnergasse C. — Nagybani raktár Budapesten Török Józsefnél.

M
Miót
vel? ócsk
vén zsiba
Ny
az ég felé
minden sz
mikor ugy
ját sulyán
földbe.
Korb
nagy keré
csak a kü
ha kegyel
— Moh é
a falak kö
sápadt lev
ből még e
lassan, mi
külökre é
kódde. I
Szürk
bűzhöd
moszat és
közepen ri
repekény h
Pár é
futott a m
s a kerék
akkor hossz
udvarra s
zott az öre
Fesha
öt látta, tu
Az volt a f
kat répez-
kodással ne
ges lett, ke
erek, mint
még károm
s még a ku
Felesé
teremtés vol
Egy kemény
csak egy ár
óraig nem t
me.Étek egy
elnek, ha az
vona az öre
kalommal l
nak ugyan g
teii órárt.
De a l
mikor a sor
Harom csem
rek született

Női
A „
az őszi
Női ruha
Női posz
Pongis s
Merveille
Taffet gla
Fekete s
Spárga s
Brüssel
Tapestry
Nyírott
Szobasző

CSARNOK.

Miről regél a malom.

Regény.

Sudermanntól.

(1.)

Mióta viseli a néma malom ezt a nevet? Ócska, düledező épület, rég-n mult időknél vén zsibáruja.

Nyomultán, megszagatva meredeznek az ég felé falai, szabad utja van azokon át minden szőnek. Két nagy, kerek kő, — valamikor ugyanez munkában lehettek! — saját súlyának nyomása alatt mélyen sülyedt a földbe.

Korbadt támaszai között ferdén lóg a nagy kerék. Lapátjai le vannak dörölvölve s csak a küllők nyulnak ki a levegőben, mint-ha kegyelemért könyörgő nyújtogatná karjait. — Moh és moszat zödre festettek mindent, a falak között a repkény nyújtogaja beteges, sápadt levelű iodait. — Egy összetört csőből még esorog a víz, azaz csak csöppen lassan, mint-ha akarva indulni, — ráesik a küllőkre és — itt szerte val s finom lanyha köddel tölti meg a levegőt.

Szürke egérbozót alatt rejtőzik a patak, büzhödt lomhasággal folyik, színet levonta moszat és békaanyal s átörte a káka: csak közepen ring egy kis teren víz, melyen a vízi-repkény halványzöld levelei uszkálnak.

Pár év előtt azonban frissen, vidáman futott a malompatak, hóf-hér habja fénylett, s a kerék vig zaja e hallatszót távoli faluig, akkor hosszú sorban hajtottak a kocsik az udvarra s az udvarról messze visszhangzott az öreg Molnár hatalmas hangja.

Feshammer volt a német neve, s a ki őt látta, tudhatta, hogy megérdemli e nevet. Az volt a férfi! Volt szerszáma, hogy sziklakat répezzen. Persze nyafogással, akadókodással nem volt jó élébe állani, arra mérges lett, kezei ökölbe szorultak, homlokán az erek, mint vastag kötelek kidagadtak és ha még káromkodni kezdett, mindenki remegett s még a kutyák is elrejtőztek felelmükben.

Felesége gyengéd csend s, engedékeny teremés volt. Hogy is lehetett volna más? Egy keményebb leket, ki saját akaratának csak egy árnyát is láttatta volna, huszonnégy óráig nem tűr meg maga körül. Így azonban me.étek együtt, sőt moudhatnám boldogan elnek, ha az a szerencsét en dühe nem lett volna az öregnek, mely a legcs-kélyebb alkalommal lindra lobbant és a csendes asszony-nak ugyan gyakorta szereztek keserves könyvtel-órát.

De a legtöbb könnyet akkor sirta el, a mikor a sors keze a gyermekekre nehezedett. Harom csemete, három friss él tre való gyerek született e házasságból. Tiszta, kék sze-

meik, vi-szárga fűrtjök volt, de mindezek felett a pár sokat igerő ököl, a mint az apa büszkén emlegetai szokta, bárha a legfiatalabb még böicsőben ringott, s pár öklét csak arra tudta használni, hogy szopta azokat.

De a két öregebb remek kamasszá lett. Mily daczos volt tekintetük, mily szél-s válluak lettek, fejk a nyakba buzva, kezeiket nadrágzsebbe rakva, alldogáltak, mintha mindegyik azt mondaná: «Én az apám fia vagyok! Ki kételkedik benne?»

Az egész drága napon ker-sztül egymással civődtek s maga az apjuk volt, a ki ingerelte őket. Ha azután az anya félve közéjük lépet s kérte őket, hogy békülnének meg, akkor kinevették.

— Folyt. köv. —

Szerkesztői üzenetek.

F. H. A hozzánk érkezettek rövid uton közölik,

Kiváncsi. A másik név alatt poste restante levél van. Üdv!

Többeknek. A beküldött alkalmi költeményeket nem használhatjuk.

L. Felelős szerkesztőnk ma érkezik vissza az aradi gyászünnepeyről.

H. K. Tény, hogy Debreczenben e hó 15-én érczlap indul meg. A lapot S z é k e l y Imre, debreczeni hírlapíró-kollegánk fogja szerkeszteni a munkatársaknak egy hatalmas, előkelő gárdájával.

Minthogy a tavasz előrehaladásával csecsemőket, gyermeket és felnőtlet egyaránt fenyeget a járványok veszélye, ismét csak a minden alkalommal hálásan fogadott

MOHAI

ÁGNES-forrásunk

vizének használatát ajánljuk. Egyrészt mert olcsó, igen kellemes és tiszta ivóvíz lévén, a tavaszi és nyári évszakokban kedvelt élvezet-szerként szerepel, másrészt, mert dus szénsav-tartalmánál fogva, specificus óvoszer is a tiphus, cholera és a gyermekek tiphoid-szerű tavaszi-nyári hasmenése ellen. Ehhez járul még hogy a csecsemőt is megvédi az ilyenkor nagyon veszélyes hurutos bélbántalmak ellen, míg szoptatója e víz használata folytán nagyon kedvező összetételű és bőséges tejet nyer. A már meglévő gyomor- és bélhurutot gyermekeknel és felnőtteknél gyógyítja. Kellemesen hatván be szénsavánál fogva a gyomor és bél idegeire; a gyermekek lázas megbetegedéseinel pedig nélkülözhetetlen hűtő, húgyhajtó és a szomjat csillapító hatásánál fogva.

Kedvelt borviz.
A mohai Ágnes-forrás kezelősége.

Főraktár

Édeskuty L.

cs. és kir. udvari szállító
BUDAPEST, V., Erzsébet-tér 8.

Kapható minden gyógytárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

**Szálloda és vendéglő
Debreczen városához.**

Több év óta fennálló, jóhírnevű vendéglőmet a fokozódó forgalomnak megfelelően megnagyobbítani óhajtván, mélyen tisztelt vendégeim kényelmére, Debreczenben, **Piacz-utca 29. sz. a.**

Szállodát

rendeztem be s azt kellően felszerelve a forgalomnak átadtam.

A szálloda a város központján, a városházzal szemben áll s így az utazó közönség itt találja meg legkönnyebben az érintkezési pontokat.

Jó magyaros konyham a **legízletesebb ételeket** szolgáltatja; pinczében pedig a **legtisztább borokat** tartom. **Az ellátás tehát igen jó, az árak mérsékeltek.** Azonkívül a figyelmes kiszolgálásra is nagy gondot fordítok.

Ennelfogva kérem, sziveskedjek szállodámat és vendéglőmet nagybecsű látogatásával minél gyakrabban megtisztelni s én a magam részéről mindent el fogok követni arra nézve, hogy t. vendégeimet minden tekintetben kielégíthessem.

Németh András,

szálloda- és étterem-tulajdonos.

Női- és gyermek felöltők nagyraktára.

Női ruhák saját műhelyemben legizlésesebben készítettnek.

**A „Kék Csillag“
áruház**

az őszi idényre a következő árakat jegyzi:

Női ruhaszövetek	12 krtól	4 frtig
Női posztók	25 krtól	2.50-ig
Pongis selymek	40 krtól	1.50-ig
Merveilleux (sima)	1 frt	10 kr.
Taffet glacé	1 frt	38 kr.
Fekete selymek	nagyválasztékban.	
Spárga szőnyegek	18 krtól	
Brüssel	98 krtól	
Tapestry	1 frt	20 kr.
Nyírott	1 frt	90 kr.
Szobaszőnyegek	2 frt	35 krtól 10 frtig.

Szolid és pontos kiszolgálás.

A „Kék Csillag“

női dival,

**vászon, fehérnemű és szőnyeg
áruház**

Főpiacz, Kistemplommal szemben.

Az elismert

**legjutányosabb bevásárlási
forrás.**

**A családoknak valósággal
nélkülözhetlen.**

Szabott árak.

A „Kék Csillag“

a gyapju és selyem folytonos ár-emelkedését nem használja ki, sőt a régi olcsó árakban árusít, mit azért tehetünk, mert óriási tömeg árukat vettünk meg a régi árakban a külföldi piacokon.

Férfi gallérok	darabja	12 kr.
Kézeltők	párja	25 kr.
Ingek (fehér)		1 frttól feljebb.
„ színes		50 krtól feljebb.

Szolid pontos kiszolgálásért kezeskedünk tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai

Divatos
női ruha szövetek,
selymek,
női ruha flanellek,
cosmanosi mosó velezek,
Himalaya téli kendők,
olcsó szabott áron kaphatók

Szabó Lajos Fiai cégénél

Debreczen.

Veterin-diätikus szor lovak és szarvasmarhák, juhok számára 45 év óta használatban a legtöbb istállóban, étvágytalanság, rossz emésztés eseteinél, a tejszaporítását és javítását, valamint a tehen tejleadó képességét előmozdítja. Ára egy egész doboznak 70 kr., egy fél doboz 35 kr.

Valódi minőségben csakis a fenti védjeggyel kapható minden gyógyszerárban és drogueristáknál.

Főraktár: II

Kwizda János Ferencznél,

cs. és kir. osztr. magy., román királyi és bolgár fejedelmi udvari szállító. Kerületi gyógyszerész Korneuburgban Bécs mellett.

Geréby Fülöp Utódai

fűszer és csemege kerekedése Debreczen.

Van szerencsénk a nagyérdemű közönséget értesíteni, hogy üzletünket most már teljesen átalakítva, egészen friss árukkal ujjonnan felszereltük. — Főtörekvésünk, hogy **kitünő minőségű** árucikkeinket legnagyobb figyelemmel s **legjutányosabban** szolgáltatassuk ki tisztelt vevőinknek, miáltal teljes megelégedésüket és nagybecsű pártfogásukat reméljük kiérdemelni.

Friss idény cikkeknből a következők már megérkeztek:

Görcezi Maroni, Prunella, különféle ezukrozott és befőzött **gyümölcsök, málna és barack lekvár,** koszorus és szultán **fügék, Conserv borsó és bab,** többféle **pácztolt halak, sardiniák** s a legkülönbélebb friss **csemege-sajtok** stb.

Raktárunk megtekintését szives figyelmébe ajánljuk s vagyunk kiváló tisztelettel

Geréby Fülöp Utódai.

Itt először látható a világ nagyobb **fiu gyermeke óriások-óriása**

Feketehegyi Német Nagy Pál,

a 17 éves szegedi óriás fiu, a ki az emberiség között még eddig el nem ért magasságot, **2 métert meghalad,** mivel nagysága **220 centiméter.**

Epen ezért az óriások királyának neveztetik.

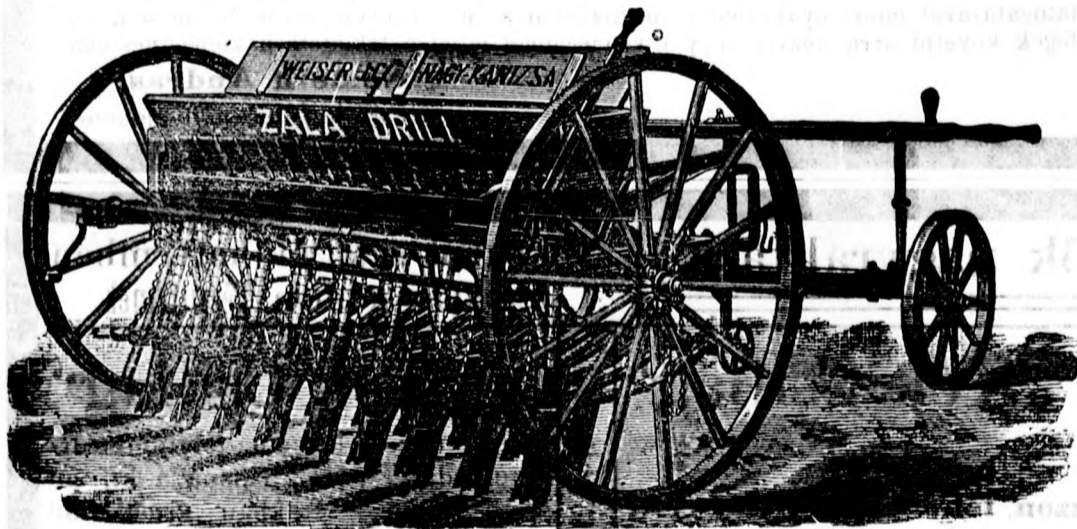
Látható a vásártéren reggel 8 órától este 10 óráig.

Belépti díj 6 kr.

Szives pártfogást tisztelettel kért

Kisvárdai Barcsy Antalné,

a világhírű szegedi körszakálás nő, az óriás fiu impresszáriója.

WEISER J. C.

mezőgazdasági gépgyára

NAGY-KANIZSÁN.

ZALA-DRILL sorvetőgépjünk, a melynek elmés ujitásait a nagy közönség már jól ismeri nem szorul külön dicséretre, minden eddigi kiállításon az első díjat nyerte ugy 1897. október 1. a kisbéri nemzetközi **vetőgép versenyen** az

állami arany éremmel lett kitüntetve,

a Maros-vásárhelyi kiállításon és a Hód-M.-Vásárhelyi vetőgép versenyen **az első díjat, aranyérmét nyert,** továbbá figyelmébe ajánlom a gazdaközönségnek egészen

aczélból készített **Sack rendszerű egy és két barázdás ekéinket,**

az őszi vetésre raktáron tartunk: 13—15 és 17 soros ZALA-DRILL vetőgépeket, továbbá rosták, szecskavágók, répvágók, konkolyozók, ezenkívül minden talajművelő gazdasági eszközöket.

Debreczen, Szikszay-ház a főtözsde udvarán.

Klein Jakab,

üzletvezető.

A nagy krach!

New-York és London az európai szárazföldet sem hagyták kíméletlenül és így egy nagy ezüstáru-gyár kényszerítve lőn egész készletét a munkaerőnek nagyon csekély megterítése ellenében eladni. Én vagyok meghatalmazva ezen megbízás keresztülvitelére. Ennek fogva mindenkinek megküldöm a következő tárgyakat csupán frt 6-60 megterítése ellen és pedig:

- 6 db legfin. asztali kést valódi ang. pengével,
- 6 db amer. szab. ezüst-willát egy darabban,
- 6 db amerikai szabad. ezüst evő-kanalat,
- 12 db amerikai szabad. ezüst kávé-kanalat,
- 1 db amerikai szabad. ezüst leves-merőt,
- 1 db amerikai szabad. ezüst t-jmerőt,
- 2 db amerikai szabad. ezüst tojás-kehelyt,
- 6 db angol Viktória-alsótálczát,
- 2 db feltűnést keltő asztali gyertyatartót,
- 1 db thea-szűrőt,
- 1 db legfinomabb cukorszűrőt.

44 db összesen csak frt 6-60.

A fenti összes 44 tárgy ezelőtt 40 forintba került, és most ezek frt 6-60 minimális áron kaphatók. Az amerikai szab. ezüst teljesen fehér ércz, mely az esüst-szint 20 évig megtartja, a mért jótállás vállaltatik. A legjobb bizonyíték, hogy ezen hirdetés

nem szédelgésen

alapul, mely szerint ezennel nyilvánosan kötelezem magamat mindenkinek, a kinek az áru meg nem felel, az összeget minden akadály nélkül visszatéríteni; és senki se mulassza el ezen kedvező alkalmat, hogy ezen díszgarnitúrát megnézzé, mely pompás

menyegzői és alkalmi

ajándékol minden jobb háztartás részére kiválóan alkalmas.

Kapható csupán:

A HIRSCHBERG'S

szab. amerikai exöstkivitteli áruház

Wien, II., Rembrandtstr. 19./D.

Telephon 14597.

Szétküldés a vidékre utánvétellel, vagy az összeg előleges beküldésével. Tisztító por hozzá 10 kr. Osak a mellékelt védjeggyel valódi, egészségi ércz).

Kivonat az elismerő levelekből:

- Az első küldeménnyel meg vagyok elégedve, kérek még egy készletet! Majorossy János, kanonok. Kalocsa.
- A küldeményt megkaptam és igen meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt 6 frt 60 krért. Kolozsvár. Nagym. Bánffy bárónő.
- A küldeményt megkaptam, meg vagyok elégedve, kérek még egyet. Bozovics. Keresztes Sándor, főszolgabíró.

Ügynökök

és

Magán személyek,

kiknek ösmereltségük van, egy mindenütt nélkülözhetetlen, ujonnan szabadalmazott czikk árusítására, kerestetnek egy új gyári czég által, a mely czég magas jutalékot esetleg biztos fizetést nyújt. Ajánlatok intézendők: Klimesch Co. Prag 1134—II.

Megbízható férfiruha szöveteket

minden kivitelben ajánl jutányos árban

a Kastner és Öhler czég posztóosztálya GRÁ CZ.

Különlegesség: Stiriai lóden.

Minták ingyen. — Magyar leveli zés.

Az őszi és téli idényre.

A t. közönség rendelkezésére áll a legjobb minőségű és a jelenlegi izlés szerinti nőruha flanell, velez szines és fehér minőségben. Továbbá szövet és selyem alsószoknyák, szőr és selyem paplanok; ágyterítők, madráczok, flanell takarók, szőnyegek, erdélyi pokróczok, szövet és csipke függönyök, harisnyák, női, férfi és gyermek fehérneműk, divatos szines zsebkendők.

A kedvelt secessios izlés mindenben szem előlt van tartva.

KARDOS LÁSZLÓ

Kossuth-utca.

Serravalló-China bora

vassal,

orvosi tekintélyek, mint udv. tanácsos, Dr. Braun udv. tanár, Dr. Drasche tanár, udv. tan. lovag Dr. Kraft-Ebing tanár, Dr. Monti tanár, lovag dr. Mosetig-Moorhof tanár, Dr. Neusser tanár, Dr. Schauta tanár, Dr. Weinlechner tanár által sokszor felhasználva és legjobban ajánlva.

(Gyöngék és lábbadozóknak.)

Ezüst érem:

- XI. orvosi congressus Róma 1894.
- IV. Gyógyszerek és Chemiai congressus Nápoly 1894.,
- Általános kiállítás Turin 1898.

Arany érem:

- Kiállítás: Venécia 1894., Kiel 1894., Amsterdam 1894.
- Berlin 1895., Páris 1895., Quebec 1897.

Több mint 900 orvosi elismerés.

Ezen kitünő, új életet gerjesztő szer, kitünő ize miatt különösen gyermekek és asszonyok által kellemesen használtatik. 1/2 literes üvegekben a frt 1.20, 1 literes üvegekben a frt 2.20. Kapható minden gyógyszerárban.

Serravalló gyógyszerár Triesztben, gyógyárak nagybani szétküldése. Alapított 1848.

Gyors és biztos segély gyomor- betegségek és azok utóbajaiban!

A legjobbnak bizonyult HAZISZER, mely az emésztést szabályozza, rendszeres vérkeringést eredményez, a megromlott és hibás vöralkatrészt eltávolítja (a mi az egészség főfeltétele), gyorsan és biztosan megszünteti a gyomorhajt, és pl. étvágytalanságot, savanyu felbőgést, hányási ingert, gyomor és hasban-talmat, gyomorgörcsöt, vértolulást, hányorhoi-dákat, női hántalmakat, bélbajokat, a már 40 év óta jönnek bizonyult

Dr. Rosa-féle balzsam

Kiváló fájdalomcsillapító, anti-septikus, gyógyító és a hegedést elősegítő szer

Minden gyuladás, seb és kelés gyógyítása biztos sikerrel jár, a női mell gyuladásánál, tejrekedés és keményedésnél, a gyermek elválasztásánál, tályogok, vérkelések, poklóvar és genyedéseknél, továbbá körömgenyedés és ugynevezett körömméregnél a kézon és lábujjakon, keményedéseknél, daganatoknál, mirigydagana-toknál, holttelem képződéseknél stb. 5) év óta bevált.

Prágai házikenőcs

FRAGNER B. gyógyszer.-től PRÁGÁBAN 203—III.

Az emésztés minden munkáját új életre serkenti, egészséges és tiszta vért szerez, különben is biztos és messze földön bevált házi-szer, 1 üveg 50 kr., kettős üveg 1 frt. Postán 20 krral drágább.

A gyógyulás fájdalom nélkül halad a kenőcs hűsítő hatása alatt. Dehosban 35 krjával. Postán 6 krral drágább.

Figyelemztetés! Mindenki csak az eredeti készítményt kérje a prágai Fragner B. gyógyszerárától és figyeljen arra, hogy a Dr. Rosa balzsam csomagolás minden részén az itt látható kerek védjegy legyen; a prágai hási kemőcs csomagolásán pedig a jobbról látható háromszögletű védjegy.

A ki egy utánzást talál és nekem bejelenti, jutalmat kap! Elismerő levelek enrei rendelkezésére állnak.

Raktárak Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerárában. EGGER A. gyógyszerárában. Debreczen kaphatók: Dr. Rotschnek V. Emil és Mihalovits I. gyógyszerészeknél.

Főraktár FRAGNER B. cs. és kir. udvari szállítónál, a fekete sas gyógyszerár Prágában a Spornér-utca sarkán 203. sz.

HALMÁGYI SÁMUEL

női és gyermek felöltők

legnagyobb áruháza

DEBRECZEN, főtér, a főpostával szemben.

==== Fióktelep : **Nyiregyháza.** ====

Van szerencsém az igen tisztelt hölgyközönség szives tudomására hozni, hogy a közeledő **őszi és téli idényre** áruházaomat a legujabb és legmodernebb divat darabokkal láttam el. Megszereztem mindazon divattermékeket, melyeket a külföld e téren produkál és a legnagyobb választékban tartom raktáron :

Paletokat, Bundákat, Kabátokat, hosszú és fél **Rádákat, Karmantyukat, Sapkákat, Boa** és **Gallérokat,** mindennemű **Gyermek felöltőket** és különösen dus készlet **Szörmeárukban,** a legfinomabb válfajig, mindent a legizlésebb kivitelben.

Minél számosabb látogatást esdve, vagyok

kiváló tisztelettel

Halmágyi Sámuel.

„Párisi Divat“ áruházban

női felöltő és kalap újdonságok nagy választékban érkeztek.

 Olcsó szabott árak!

Női és gyermek
díszített kalapok.

BÓZSA LAJOS

Olcsóságról és jóizlésről hírneves
magnagyobbitott

Blousok,
Gyermek Ruhák.

női felöltő és női kalap áruháza

DEBRECZEN, Kistemplom-bazár.

Budapest, Bécs elsőrendű üzleteiben föl nem található választékban kaphatók a téli idény

 legszebb újdonságai:

Női és Gyermek Felöltők, Leány kabátkák, Szörme
gallérok, Téli Paletok, Selyem Plüsch kabátok
a legfinomabbtól a legolcsóbb kivitelig.

Nagyérdemű vevőim óhajára és a gyorsabb kiszolgálás kedvéért
1899. okt. hó 1-től minden a legolcsóbb szabott áron lesz elárusítva.

Szörme
különlegességek.

Színházi
Köpenyek.